

KNJIŽNIČARSTVO IN MNOŽIČNA OBČILA

Bruno Hartman

višji bibliotekar specialist, ravnatelj, Univerzitetna knjižnica Maribor

UDK 021.7:659.3/.4(497.12)

HARTMAN Bruno: Knjižničarstvo in množična občila. Knjižnica, Ljubljana, 21(1977)1-4, str. 59—70.

Uvodoma poudarja avtor družbeno pomembnost knjižničarstva in opozarja na potrebo, da si knjižničarstvo utrjuje svojo prisotnost v družbi s publiciteto v množičnih obćilih. Po krajši informaciji o odnosu slovenskih množičnih obćil do knjižničarstva se avtor posveti predvsem odnosu knjižničarjev do množičnih obćil: ugotavlja razloge, zakaj knjižničarji sami tako malo obveščajo javnost o svoji dejavnosti, razpravlja o osnovnih oblikah informacij o knjižničarstvu v množičnih obćilih in poudarja potrebo, da se knjižničarji povezujejo s časnikarji in jih zalagajo z gradivom o knjižničarstvu, pri tem pa izbirajo ustrezna obćila.

UDC 021.7:659.3/.4(497.12)

HARTMAN Bruno: Librarianship and Mass Media. Knjižnica, Ljubljana, 21(1977)1-4, p. 59—70.

In the introduction the author emphasizes the social significance of the librarianship and calls attention to the necessity of the librarianship to stabilize its position in the society by means of mass media. After a short information on the relation of the Slovenian mass media to the librarianship the author points out primarily the relation of the librarians to the mass media. He states the reasons why the librarians do not keep the public better informed on their activity, he discusses the basic forms of information on librarianship and lays emphasis upon the need of the librarians to collaborate with journalists and provide them with material on librarianship selecting appropriate media.

Dandanes je važno, da so ljudje, se pravi družba, dovolj obsežno in poglobljeno seznanjeni z različnimi dejavnostmi, ki so pomembne tako za posameznikovo življenje kakor za dobro funkcioniranje družbe. Le če spoznajo, čemu je kakšna dejavnost namenjena, kakšne so dobrine, ki jih ponuja, se bodo zanjo tudi zavzemali in ji omogočali, da se bo razmahnila v razsežnosti, ki bodo ustrezale njeni funkciji v družbi; zagotovili ji bodo potrebno gmotno osnovo. Takšna dejavnost je tudi knjižničarstvo.

V naši samoupravni družbi se o posameznih družbenih dejavnostih odločamo na različnih ravneh. Odločanje se začinja v te-

meljnih organizacijah združenega dela ali v krajevni skupnosti in se stopnjema vzdiguje v združenjih in poslovnih skupnostih, v občinskih skupščinah in samoupravnih interesnih skupnostih, dokler se na republiški ravni ne poveže v družbenem vrhu, v skupščini SR Slovenije. Odločanje omogoča in podpira družbena zavest, ki jo oblikujejo posamezniki, politične, strokovne, izobraževalne in kulturne organizacije. Od moči družbene zavesti, od moči argumentov je odvisno, kam bo usmerjena družbena akcija in kakšna bo njena vsebina.

Nedvomno je knjižničarstvo dejavnost, ki se njene pomembnosti zavedajo ali bi se je vsaj morali najbolj zavedati knjižničarji, pa tudi dobršen del družbenih sil. Zdi se namreč, da se je ne zaveda družba v celoti. Razlogov za to je več. Predvsem je knjižničarjev na Slovenskem relativno malo; njihova številčna moč je tedaj v najrazličnejših organizacijah, odborih, samoupravnih skupnostih, v katerih se razpravlja tudi o knjižničarstvu, spričo zastopnikov drugih dejavnosti skromna, pa zato ne dovolj prodorna in odmevna. Knjižničarstvo je povrh dejavnost, ki je navidez manj problematična, preprosta; nemalokrat mu po inerciji, pa tudi iz neznanja pripisujejo historično opredeljene karakteristike, značilne za knjižničarstvo nekdanjih ljudskoprosvetnih gibanj, ki so predvsem skrbele za posredovanje slovenskega leposlovja kot pglavitne sestavine slovenske kulture. Povrh so knjižničarji običajno introvertirani ljudje, ki se v javnosti neradi izpostavljajo. Njihovo delovanje se ne more izkazovati s spektakularnimi, vidnimi in razburljivimi dogodki, saj se posveča predvsem notranjim nagibom svojih partnerjev-bravcev, svoje učinkovanje pa običajno dokumentira večji del le s suhoparnimi, v podobe težko prevedljivimi statističnimi podatki o knjižnih skladih, številu bravcev, o njihovih obiskih v knjižnic, o površini delovnih in skladiščnih prostorov. Zategadelj se težavneje utrjuje v družbeni zavesti.

Zveze z javnostjo

Najbolj si vednost o pomenu knjižničarstva pridobivajo tisti člani družbe, ki uporabljajo storitve knjižnic — njihovi braveci. Predvsem z njimi upostavljajo knjižnice zveze, informativne stike z javnostjo (public relations, Öffentlichkeitsarbeit). Z njimi naj bi se tudi večal ugled knjižnic, knjižničarjev in knjižničarstva nasploh; presegali naj bi temeljne družbeno pozitivne karakteristike knjižnic: učinkovitost, delavnost, okretno organizacijo dela, trdnost knjižničnih delovnih skupnosti, red v njihovih prostorih.

Toda zveze z javnostjo morajo knjižnice še krepiti in širiti. Z njihovo pomočjo je treba javnost seznanjati z nalogami in dosež-

ki knjižnic, poglobljati vednost o njihovi družbeni vlogi in pridu za razvoj tako posameznika kot skupnosti, spodbujati zmožnosti za izrabljanje knjižničnih storitev in osvetljevati knjižničarjev položaj v družbi. Javnost takó knjižničarstvo bolje dojema in spoznava. Zveze z javnostjo so potemtakem pripomočki, ki je z njimi mogoče kar se da učinkovito pojasnjevati naloge in funkcije, ki jih ima knjižnica v družbi¹.

Poleg osebnih zvez z uporabniki — z bravci se knjižnice povezujejo z javnostjo v različnih organizacijskih skupnostih, pa takó da sodelujejo z množičnimi občili — s tiskom, radiom, televizijo in filmom. Pomembnost takšnih zvez (public relations) je znanost odkrila šele pred nekaj desetletji²; razvijala jih je v javne informativne in usklajevalne komunikacijske službe, ki naj pridobivajo javnost ali zbudajo v njej zanimanje za posameznike, skupine, ideje in organizacije³.

Primerno bi bilo, da bi se tudi slovenski knjižničarji zgledovali po teh načelih in si jih vsaj deloma prisvojili in jih uporabljali, da bi si knjižničarstvo utrjevalo prisotnost v slovenski družbi. Zato si bomo nekoliko ogledali, kako si knjižničarstvo zagotavlja publiciteto, se seznanja z javnostjo in se poteguje za popularnost.

Slovensko knjižničarstvo in množična občila

Knjižničarstvo je na Slovenskem dobilo publiciteto kar na začetku kontinuiranega slovenskega časnikarstva. Bleiweisove Novice so že v drugem letniku, leta 1844, pisale, da »bukvarnice ali biblioteke za ljudstvo moramo imeti, ako hočemo na bolje iti«. Knjižnicam so bili posvečeni načelni članki tudi v Slovenskem narodu, kasneje pa predvsem v glasilih svetovnonazorsko in politično opredeljenih skupin — v krščanskosocialističnem Našem domu, v Omladini narodno-naprednega dijaštva pred prvo svetovno vojsko, po njej pa tudi v delavskih glasilih — v Svobodi, Vzajemnosti, Delavski politiki⁴. Predvsem je šlo za načelna spoznanja, pa tudi za publiciteto knjižnic, ki je prek populariziranja prešla v »snubljenje javnosti«. Pojavili pa so se tudi primeri usmerjenega informiranja o knjižničarstvu, ki je prešlo že v reklamiranje. Tako je dr. Avgust Reisman, vodja mariborske Ljudske knjižnice, v letih 1921—1923 objavljajl v mariborskem časniku Tabor prave reklamne članke za svojo knjižnico in s tem v prestižnem boju konkuriral porajajoči se Študijski knjižnici. S tem je zaviral njen razvoj in v resnici škodil kulturi v Mariboru.

Po drugi svetovni vojski tisk kot množično občilo ni poglobil svojega zanimanja za knjižničarstvo. Odpadla pa je izjemna publi-

citeta, ki so mu jo namenjale poprej različne politične grupacije. Tisk je začel knjižničarstvo obravnavati kot enovito dejavnost, namenjeno slovenski družbi v socialistični preobrazbi. Izraz takšnega odnosa je tudi ustanovitev strokovnega knjižničarskega časopisa Knjižnica (1957), v katerem se odtelej najboljše in najkompleksnejše obravnava problematika slovenskega knjižničarstva. Vendar pa s Knjižnico komunicirajo skorajda izključno knjižničarji, se pravi, da so njene zveze z javnostjo enostranske in omejene.

Pregled pododdelkov o knjižničarstvu v posameznih letnikih Slovenske bibliografije nam ne kaže vsega, kar je bilo o knjižničarstvu v slovenskem tisku napisano. Gre le za izbor člankov, in to za takšne, ki obširneje ali tehtneje govorijo bodisi o večjih slovenskih knjižnicah, njihovi zgodovini in problematiki, pa tudi o problematiki knjižničarstva nasploh. Vendar je značilno, da se zlasti načelni članki po l. 1957, ko je začela izhajati Knjižnica, sélijo vanjo, medtem ko so jih prej objavljali v družbeno odmevnejšem tisku, kot na primer v Ljudski pravici, v Slovenskem poročevalcu, Obzorniku, Ljudski Prosveti ali Delavski enotnosti.

Iz domoznanske bibliografske kartoteke v Univerzitetni knjižnici v Mariboru, ki izza l. 1968 zajema članke o knjižničarstvu v severovzhodni Sloveniji, objavljene v dnevnikih, pokrajinskih glasilih in glasilih delovnih organizacij, je mogoče ugotoviti, da tisk kot množično občilo objavlja o knjižnicah največ drobnih novic, ki seznanjajo javnost z bolj spektakularnimi dogodki. Presemetljivo je, da je največ novic, poročil in člankov posvečenih razstavam v knjižnicah, zlasti njihovim otvoritvam. Gre tedaj za sporočilo o družabnih dogodkih, manj o vsebini razstav. Po številnosti so na drugem mestu novice, poročila in članki o tegobah, zlasti gmotnih in prostorskih, v ljudskih knjižnicah. Delovanje poprejšnjih študijskih knjižnic je dobivalo v tisku nekaj več publicitete, kot so je ljudske knjižnice, skoraj nič pa ni bilo v dnevnem časopisju prispevkov o šolskih in strokovnih knjižnicah. Konec šestdesetih let so o knjižničarstvu začela več pisati glasila delovnih organizacij⁵.

V bibliografskem oddelku Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani je mogoče izvedeti, da je bila l. 1974 dovolj dobro pripravljena publiciteta dvestoletnice osrednje slovenske narodne knjižnice. Prispevki o tem pomembnem jubileju so bile objavljeni tudi v mladinskem tisku in različnih koledarjih, kar je bistveno stopnjevalo vednost o njem. Izbor relevantne bibliografije za leto 1976 pa nam na primer odkriva, da je poleg dnevnika Večer, ki relativno dovolj piše o knjižničarstvu, zlasti v severovzhodni Sloveniji, začel njegovim žgočim problemom kazati več pozornosti tu-

di dnevnik Delo (o strokovnem posvetovanju bibliotekarjev v Moravcih, o ljubljanski Delavski knjižnici, o ptujski združeni knjižnici, o pičlih nakupih knjižničnega gradiva, o prednostnem obravnavanju knjižničarstva v kulturni politiki itd.). Primer dobrega informiranja javnosti je tudi serija člankov Jožeta Horvata, ki jih je v Delu napisal o Centralni tehniški knjižnici v Ljubljani.

Že o odnosu tiska do knjižničarstva ni na voljo natančnejših analiz, še manj pa jih je o odnosu radia, televizije kot množičnih občil, ki sodobnega Slovenca iz dneva v dan najbolj nagovarjata⁶. Toda o deležu problematike knjižničarstva v strukturi njunega programa skorajda ni na voljo podatkov, ker se o množinah vsakodnevnih novic pa tudi krajših oddaj ne vodi natančna evidenca; povrh jih tudi ne arhivirajo. Za Radio Maribor, ki je toz RTV Ljubljana in dnevno oddaja štiri in pol ure svojega programa, se je za obdobje september 1976—maj 1977 pokazala tale — kajpada nepopolna — podoba: o aktualnih dogodkih v knjižničarstvu je radijska postaja sproti poročala v dnevno-informativnih oddajah, pa tudi v oddajah Kulturna paleta; v tej je bilo v opisanem obdobju dvanajst prispevkov v dolžini 1,5 do 5 minut (Marksistična literatura v UKM, O položaju knjižnic v Mariboru, Potujoča knjižnica v Radljah ob Dravi, Otvoritev zbirke marksistične literature, Pionirska knjižnica v decembru, O Zborniku Otrok in knjiga, Obisk v univerzitetni knjižnici, Krog bravcev v Mariboru, Nova razstava v UKM, Knjižni klubi v OZD, Novosti v UKM, Z razstave Tito v Mariboru).

Poleg tega so bile v navedenem obdobju v ciklu Univerza v Mariboru emitirane štiri desetminutne oddaje je o visokošolskem knjižničarstvu: Knjižnično-dokumentacijsko-informacijski sistem mariborske univerze, Nabava knjižničnega gradiva v UKM, O razstavah v mariborski univerzitetni knjižnici, Bibliografsko delo v UKM⁷.

O oddajah TV Ljubljana o knjižničarstvu moremo le iz avtopsije reči, da so sila sporadične. Omejujejo se na kratke novice o zborovanjih DBS, otvoritvah pomembnih knjižnih razstav; na sporedu so bile tudi krajše, nekajminutne oddaje o posameznih knjižnicah (Sežana) ali delovanju bibliobusa (Maribor). Serijskih informativnih oddaj o knjižničarstvu TV Ljubljana ni emitirala.

Kratka informacija o odnosu slovenskih množičnih občil do knjižničarstva najprej priča, da nimamo na razpolago znanstveno izvednih analiz o njem. Ocenimo ga lahko samo pavšalno in parcialno. Prav tako ne moremo reči nič trdnega o deležu knjižničarjev oziroma časnikarjev in drugih pri seznanjanju javnosti o knjižničarstvu s pomočjo množičnih občil.

Knjižničarji in množična občila

Analiza strokovne revije Knjižnica kaže, da sodeluje v njej, piše vanjo samo desetina članstva Društva bibliotekarjev Slovenije. V drugem tisku, zlasti v časnikih pa se knjižničarji o problemih knjižničarstva oglašajo poredkoma (Delo, Večer, Naši razgledi, ipd.). Največkrat se s prispevki ob delovnih jubilejih knjižnic, le izjemo- ma pa o pereči knjižničarski problematiki. Večino prispevkov o do- gajanjih v knjižničarstvu pišejo časnikarji.

Kateri so razlogi, da knjižničarji sami tako malo sporočajo množičnim občilom o svoji dejavnosti?

1. Med knjižničarji je mnogo takšnih, ki jim bodisi pero ne te- če bodisi niso dovolj domači s časnikarskim pisanjem in njegovimi oblikami.

2. Nekateri lahko pišejo o stroki v strokovnem, ne pa v časni- karskem, novičarskem jeziku.

3. Dosti knjižničarjev si ni na jasnem o izrednem pomenu usmerjenega informiranja z množičnimi občili.

4. Knjižničarji se teže prilagajajo zahtevam burnega družbene- ga življenja; zlasti se neradi izpostavljajo v javnosti.

5. Marsikateri knjižničar ne sodeluje z množičnimi občili, ker meni, da mu ne pritiče, glede na mesto, ki ga zavzema v knjižni- ci, o njej javno govoriti.

Med težavami ali zadržki knjižničarjev pri sodelovanju z mno- žičnimi občili in njihovimi sodelavci pa je mogoče naštetih tele:

1. Knjižničarji so tako povezani z nadrobnostmi v delovnih procesih v knjižnici, da jim ni lahko svojo dejavnost zaobseči v temeljnih razsežnostih, ki so zanimiva za množična občila in jav- nost.

2. Knjižničarji nemalokrat pripisujejo zanimivost drugim poja- vom v knjižničarstvu kot zastopniki množičnih občil; oboji more- jo tudi drugače ocenjevati pomembnost obsega ali globine infor- macije. Knjižničarji se morajo potemtakem seznaniti z osnovami informacijske dejavnosti množičnih občil, navaditi se morajo na osnovna pravila dobre usmerjene informacije: kdo jo daje, kdaj, o čem, čemu, kakó in kómu.

3. Knjižničarji ne poznajo dovolj organizacije množičnih občil, ne poznajo poti do uredništev, do urednikov, časnikarjev in dopis- nikov.

4. Knjižničarji dostikrat zmotno menijo, da je informacija o pozitivnih platih njihove dejavnosti samovšečno izpostavljanje v

javnosti. Če pa množična občila spregovore o pomanjkljivostih knjižničarstva ali knjižničarjev, so prizadeti in užaljeni.

5. Knjižničarji radi menijo, da je vloga knjižničarstva v družbi tako jasna in njegova vrednost tako očitna, da se morejo zanjo zavestno potegovati vse družbene sile in da je to predvsem njihova dolžnost, ne knjižničarjev.

Vse te zadržke morajo knjižničarji pri sebi, v svoji strokovni organizaciji in v svojih delovnih organizacijah pretehtati in se odločati za pozitiven in organizacijsko urejen odnos do množičnih občil⁸.

Nekaj osnovnih oblik informacij o knjižničarstvu v množičnih občilih

Za vse vrste množičnih občil (tisk, radio, televizija in film) velja, da se oblike njihovih sporočil združujejo v dve veliki skupini — v *informativne in analitične*⁹. Mimo njih poznamo tudi *objave*, ki jim manjkajo nekateri elementi, ki so karakteristični za druge žanre informacij, so pa zelo pomembne.

Med objave s področja knjižničarstva štejemo napovedi raznih prireditvev (pravljicnih ur, razstav, pogovorov z literarnimi ustvarjanci itd.), delovne razporede knjižnic in njihovih oddelkov (na primer stalne objave v Večeru). Te objave lahko objavljamo v tisku, radiu, tudi na televiziji, pa, denimo, tudi po razglasni postaji bibliobusa (bibliobus Mariborske knjižnice na vsakem postajališču objavlja razpored svojih obiskov, poroča o novostih iz enot Mariborske knjižnice in celo najavlja druge kulturne prireditve na območju mariborske občine). Med objave sodijo tudi izbrane bibliografije knjižnih novosti v knjižnicah (Narodna in univerzitetna knjižnica jih kontinuirano objavlja v Naših razgledih; včasih sta jih v Večeru ali Celjskem tedniku mariborska in celjska študijska knjižnica).

Osnovni vrsti časnikarskega izražanja sta *novica* in *poročilo*. Razloček med njima je po mnenju nekaterih samo v njihovi dolžini. Značilno zanju je to, da prinašata nekaj novega, aktualnega, resničnega, pomembnega in zanimivega. Poročilo prinaša več nadrobnosti.

S področja knjižničarstva kajpada ni moč pričakovati obilja novic; sporočilu o marsikaterem pojavu v knjižničarstvu bi primanjkovala katera od navedenih karakteristik. Naloga knjižničarjev pa je, da v delovanju svoje knjižnice ali knjižničarstva nasploh odkrivajo pojave, ki je o njih mogoče obvestiti javnost z novico ali s poročilom, pa naj ju objavi tisk, radio, televizija ali film (ta skorajda le v filmskem tedniku).

Informacijo v obliki novic ali poročil s področja knjižničarstva je mogoče posvetiti pomembnemu knjižničarskemu zborovanju ali posvetovanju, proslavi delovnega jubileja, otvoritvi skrbno pripravljene razstave, otvoritve nove knjižnične zgradbe ali prenovljenih prostorov, pridobitvi dragocenega knjižničnega gradiva, novosti v poslovanju (uvedbi bibliobusa, celodnevne izposojanje ipd.), pogovoru o novih knjigah v knjižnici, čitalnici za otroke, uvedbi novih oblik dela z mladimi bravci itd.

V drugi skupini, v analitičnih oblikah, so najznačilnejše in najpogostnejše *komentar* (zapis, članek), *intervju* (predvsem časnikarjev pogovor s posameznikom ali pa pogovor zastopnikov neke skupnosti s časnikarji — tiskovna konferenca) in *reportaža*.

Komentar se razvije iz novice. Nastaja iz nje in o njej. Vzemimo: poročilo je spregovorilo o lanskem bibliotekarskem zborovanju v Moravcih, o referatih o avtomatizaciji bibliotekarskega poslovanja in o sistemu avtomatskega povezovanja med slovenskimi knjižnicami. Komentar pa gre dalje: razlaga in ocenjuje, kaj takšna avtomatizacija pomeni za napredek naše družbe.

Ali pa komentar, ki je zaobsežen v naslovu poročila: časnikar V. V. je v Večeru 10. junija 1977 napisal poročilo o pripravah na sprejem novega zakona o knjižničarstvu in povzel njegova poglobljena izhodišča, poročilo pa naslovil: Trdnejše povezave, s čimer je ocenil, komentiral bistvo novega zakona.

Članek je oblika časnikarskega izražanja, ki pojasnjuje kakšen pojav ali dogodek, s tem da ga analizira od raznih plati, uporablja pri tem znanstvene ugotovitve in nakazuje posledice, ki bi jih pojav utegnil povzročiti.

Takšen članek je obravnaval, denimo, osnutek zakona o visokem šolstvu in mesto, ki je v njem odmerjeno knjižničarstvu. S pritegnitvijo zgodovinskih podatkov drugih državah je skušal nakazati, kako bi bilo potrebno osnutek dopolniti, da bi bil zakon učinkovitejši.

Članki lahko obravnavajo zelo zanimive stvari: organizacijo matične službe, potrebo po skupnosti slovenskih knjižnic, po smotrnem in aktualnem dopolnjevanju knjižnih skladov, po dobrih strokovnih knjižnicah v naših delovnih organizacijah v prid boljšega gospodarjenja itd.

Privlačna in razgibana oblika je intervju, bodisi da gre za pogovor med časnikarjem in posameznikom, ko časnikar z vprašanji izvablja iz sogovornika odgovore o različnih aspektih nekega pojava, bodisi da se pogovarja (tudi ob sodelovanju kolegov) z več sogovorniki; v tem primeru gre za tako imenovano okroglo mizo.

S področja knjižničarstva je bil v zadnjem času najtehtnejši intervju, ki ga je imelo uredništvo Naših razgledov z ravnateljem NUK dr. Brankom Berčičem (Slovenska nacionalna knjižnica danes in v prihodnje. — Naši razgledi 26/1977/št. 3). V bistvu gre za kongresni referat, preoblikovan v intervju.

Zaradi dialogične zasnove je intervju zlasti prikladen za radio in televizijo.

Tiskovna konferenca je oblika intervjuja z več sogovorniki; zadnje čase je vse bolj v veljavi. Sklicujejo jo delovne organizacije, društva ali druge skupnosti, bolj poredkoma posamezniki, da množična občila hkrati in na enem mestu seznanjajo s svojim pomembnim dosežkom, problemom, načrtom ali podobnim. Seveda gre v takšnih primerih za resnično pomembne reči: denimo, za visok delovni jubilej, pereč položaj knjižničarstva v občini, pa potrebo po novi knjižnični zgradbi.

Za tiskovne konference zlasti velja, da morajo biti skrbno pripravljene; sklicatelj mora problematiko poznati do potankosti. Časnikarji morajo dobiti razmnoženo gradivo s potrebnimi podatki, ki jih vodja tiskovne konference, zastopnik sklicatelja, obrazloži. Nato mora biti na voljo časnikarjem, da jim natančno odgovori na njihova vprašanja, ki naj predstavljeni problem še dodatno osvetlijo.

Reportaža je oblika časnikarskega izražanja, s katero je javnost seznanjena in aktualno, avtentično z resničnim pojavom; prikazuje ga na poseben, razgiban, literaren način. Manj je zasledimo v dnevnem tisku, več je je v tednikih, zlasti v zabavnem tisku. Posebno jo čislata radio in televizija, saj razgibano in slikovito pripoved zlahka nadomeščata z zvočnimi in vizualnimi elementi, ki jih povežeta v značilno formo.

Knjižničarji in časnikarji

Knjižničarji večinoma niso večši časnikarskega posla, zato se morajo povezati s časnikarji različnih množičnih občil in jih zalagati z gradivom o knjižničarstvu; časnikarji ga sami obdelajo v pripravnih oblikah. Zato je prva naloga knjižničarjev, ki želijo intenzivirati zveze z javnostjo, da dodobra spoznajo organizacijo množičnih občil na Slovenskem, še zlasti mrežo njihovih dopisnikov na domačem območju. Nadalje morajo spoznati strukturo množičnih občil, ravni in smeri njihovega komuniciranja, njihovo intenziteto in odmevnost. Temu ustrezno morajo dozirati in usmerjati tudi sporočila o svoji dejavnosti.

Treba je oceniti, ali je kakšno sporočilo vredno, da ga objavi lokalni list, lokalna radijska postaja, ali pa je primerneje in za slo-

vensko knjižničarstvo koristneje, da ga širijo množična občila na republiški ravni.

Izredno je važno, da so sporočila knjižničarjev aktualna, zares nova; izogibati se morajo stereotipnosti, zlasti pa se ne smejo kopičiti takšna, ki malo povedo in so si slična. Sporočila morajo biti odkrita; govoriti morajo tudi o negativnih pojavih in ne samo hvalliti pozitivne. Odsevati morajo resnični položaj knjižničarstva.

Posebno pazljivo je treba skrbeti za kontinuiteto obveščanja. Tok informacij ne sme biti predolgo pretrgan; informacije je treba primerno dozirati. Biti je treba prisoten v družbeni zavesti.

Za stike z množičnimi občili je treba v knjižnicah, v društvih bibliotekarjev in v knjižničnih skupnostih določiti posebno službo ali referente za zvezo z javnostjo. Ti morajo skrbeti za to, da v dogovoru s samoupravnimi organi ali organi društev upostavljajo zveze z množičnimi občili, jih obveščajo o novostih v knjižničarstvu ali v svojih organizacijah, opozarjajo na žgoče probleme, ki bi bili vredni, da o njih javnost izve, ali pa jim dostavlja že časnikarsko obdelani material, ki so ga pripravili knjižničarji sami.

S katerimi množičnimi občili se morejo knjižničarji povezati

Razumljivo je, da morajo biti sporočila o slovenskem knjižničarstvu, ki ga predstavljajo v celoti ali v njegovih značilnih delih, objavljena predvsem v tistih množičnih občilih, ki nagovarjajo kar največji del populacije na Slovenskem. Gre tedaj predvsem za dnevno časopisje in RTV Ljubljana z njenimi programi. Knjižničarji se morajo z njimi povezati ne samo z njihovimi uredništvi, pač pa predvsem z njihovimi dopisniki in poročevalci širom po Sloveniji. V stiku z njimi bodo v osrednja množična oblačila sporočali pomembne novosti tudi iz notranjosti Slovenije.

Pokrajinska glasila nagovarjajo sicer manjše dele populacije, vendar pa so ponavadi zaradi specifično domače problematike zelo živa in med bravci odmevna. Zato bi bilo treba v njih pisati o pokrajinskih knjižnicah, o knjižničnih mrežah in sistemih, o občinskih matičnih knjižnicah in njihovih enotah. Uredništva pokrajinskih glasil se potegujejo za privlačno, razgibano gradivo o domačih kulturnih in izobraževalnih problemih, zato se knjižnicam ponujajo za plodno komuniciranje z domačo javnostjo.

Vse premalo so za seznanjanje javnosti, zlasti združenega dela, uporabljena glasila delovnih organizacij, čeprav jih je bilo na Slovenskem leta 1972 že 208¹⁰. V njih je mogoče obveščati o delu krajevne knjižnice, propagirati knjigo in knjižničarstvo, ne samo splošno izobraževalno, marveč tudi strokovno. Tudi urednikom teh glasil bo povezava s knjižničarji po volji.

Prav tako malo upoštevajo knjižničarji možnosti, ki jim jih za komuniciranje z javnostjo ponujajo radijske postaje, predvsem regionalne in lokalne, ki jih je v SR Sloveniji 16 (regionalni Maribor in Koper ter lokalie Študent — hkrati tudi lokalna ljubljanska, Celje, Murska Sobota, Trbovlje, Ptuj, Brežice, Jesenice, Trzič, Slovenj Gradec, Radlje ob Dravi, Sevnica, Šmarje pri Jelšah, Cerkno in Ormož; te imajo 78,24 odst. potencialnih poslušavcev (884.383) v SR Sloveniji¹¹.

Misli ob sklepu

Namen članka je opozoriti na to, da morajo knjižničarji spoznati, kako morajo komuniciranje z javnostjo razširiti na množična občila. V njih je moč, ki lahko prisotnost knjižničarstva v zavesti slovenske družbe utrdi in poglobi. Množična občila lahko knjižničarjem tudi pomagajo, da njihovi strokovni pogledi prerasejo v družbeno spoznanje, čeprav so spričo številčne šibkosti v marsikaterih zborih slabo zastopani.

Za učinkovito sodelovanje v množičnih obcih ali z njimi morajo knjižničarji spoznati njihove delovne posebnosti, posebno pa se morajo seznaniti z njihovo organiziranostjo na Slovenskem. Trdnejša povezava med njimi bo knjižničarstvo postavila družbi bolj na oči, kar pa bo obema v prid.

Viri in literatura:

1. Primerjaj: Lexikon des Bibliothekswesens. Band 2. Leipzig 1975, 1047, geslo Öffentlichkeitsarbeit, ki ga je napisal Wolfgang Schumann.
2. V Franciji so pojem »realitions publiques« uvedli šele préecej po drugi svetovni vojni. Glej: Bernard de Plas & Henri Verdier: La publicit . Paris 1962, 13.
3. Primerjaj: International Encyclopedia of Social Sciences. Volume 13. London (itd.) 1968, 208 id., geslo Public relations, ki ga je napisal Robert O. Carlson.
4. Pirjavec Avgust: Knjižnice in knjižničarsko delo. Celje 1940, 105 id.
5. Kert Zlata: Mariborska tovarniška glasila ob lanskem mesecu knjige. — Knjižnica 13(1969)1—4, 82—83.
6. RTV Ljubljana je naročila obsežno analizo Radio in televizija ter knjiga; obdelala naj bi njihovo vzajemno razmerje, posebno še poročanje o knjigi. Kljub obsežnemu zbranemu materialu pa analiza ni bila dokončana. Eden izmed razlogov je bila tudi pomanjkljiva evidenca emitiranih oddaj, saj gre za neznanske količine najrazličnejših sporočil. — Pojasnilo Lada Pohorja, vodje službe za študij programa pri RTV Ljubljana 10. junija 1977.

7. Pismeno sporočilo vodje kulturne redakcije Radia Maribor Slavka Kočevarja Juga 9. junija 1977.
8. Primerjaj: Segebrecht Dietrich: Mehr Öffentlichkeit! Pressearbeit als Leistungsnachweis bibliothekarischer Tätigkeit. — Buch und Bibliothek 27(1975)1017—1021.
9. Slavković Dušan: Osnovi novinarstva i informisanja. Beograd 1975, 128—129.
10. Slovenska bibliografija 25(1972)201—202.
11. Podatke mi je sporočil vodja službe RTV Ljubljana za študij programa Lado Pohar 10. junija 1977 z dopisom št. 350/77.